

Ana Holjevac Tuković

Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata

Marulićev trg 21

Zagreb

ARHIV MEĐUNARODNOGA KAZNENOG SUDA U HAAGU, NJEGOVO ZNAČENJE I DOSTUPNOST ZA ARHIVISTE I ISTRAŽIVAČE

UDK 930.253:[341.645(492Haag):341.322.5(497.1)“1991/1995“

Pregledni rad

U članku se prikazuje rad Međunarodnoga suda te velikoga broja evidencija i dokumenata koje je Sud prikupio. Spisi i dokumenti arhiva Međunarodnoga kaznenog suda za teška kršenja međunarodnoga humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije sastoje se od dokumenata u konvencionalnom i digitalnom obliku, a sadržavaju tisuće sati audiovizualnih zapisa, fizičkih predmeta te više od 5500 iskaza svjedoka koji imaju dokaznu vrijednost. Reguliranje dostupnosti arhiva Međunarodnoga suda nakon prestanka njegova rada postavlja niz pitanja. Odsjek Ujedinjenih naroda (UN) za vođenje arhiva i dokumentacije radi na zaštiti i dostupnosti arhiva te je zadužen za nadgledanje strategije okončanja rada Međunarodnoga kaznenog suda za teška kršenja međunarodnoga humanitarnog prava počinjenoga na području bivše Jugoslavije (MKSJ) za pitanje arhiva. S početkom zatvaranja MKSJ-a nužno se određuje i politika arhiva, odnosno način njegova čuvanja i dostupnosti. Glavno je težište plan da se arhiv MKS-a za Jugoslaviju učini dostupnim u pravne i istraživačke svrhe. Donošenje odluka povezanih s pristupom arhivu postavlja niz pitanja, npr. spadaju li određeni dokumenti u povjerljive te smiju li se objaviti, odnosno, smiju li se objaviti pod samo određenim uvjetima. Obradena je i dokumentacija nastala tužbom Hrvatske protiv Srbije za genocid pred Međunarodnim sudom pravde u Haagu.

Ključne riječi: Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije, Međunarodni sud pravde, dostupnost dokumenata, online baza sudskih spisa MKSJ-a, Domovinski rat

Međunarodni kazneni sud za teška kršenja međunarodnoga humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. osnovan je na temelju Re-

zolutije 827 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda od 25. svibnja 1993.¹ Rezolucijom mu je određena jurisdikcija za teške povrede Ženevske konvencije iz 1949., povrede ratnih zakona ili običaja, genocid i zločine protiv čovječnosti. Rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a iz 2003., 1503 i 1534,² predviđeno je okončanje svih istraga do kraja 2004. te da sve sudske rasprave budu dovršene do 2008., a žalbeni postupci do 2010. Ukupno je optužena 161 osoba.³ U tijeku su postupci za dvadeset optuženih (šest Hrvata i četrnaest Srba), od čega je njih šesnaest (šest Hrvata i deset Srba) pred Žalbenim vijećem Suda. Za četiri optužena (Srbi) postupak je u tijeku. Osamnaest osuđenika oslobođeno je optužbi (sedam Hrvata, četiri Albanca, tri Bošnjaka, tri Srbina i jedan Makedonac), dok ih je sedamdeset i četvero osuđeno (pedeset i dva Srbina, trinaest Hrvata, pet Bošnjaka, dva Albanca, jedan Makedonac i jedan Crnogorac). Za trinaest optuženih (deset Srba, dvojicu Hrvata i jednog Albanca) predmeti su prosljeđeni nacionalnim sudovima, a protiv dvadeset optuženih (petnaest Srba, četiri Hrvata i jednog Albanca) optužnica je povučena. Deset optuženika (osam Srbina i dva Hrvata) umrlo je prije prebacivanja na Međunarodni sud, šest optuženih (pet Srbina i jedan Bošnjak) umrli su nakon prebacivanja na Međunarodni sud.⁴

Jedan od posljednje trojice optuženika uhićen je 2008 (Radovan Karadžić), a preostala dvojica tek 2011 (Ratko Mladić i Goran Hadžić). U navedenim je okolnostima Vijeće sigurnosti UN-a pozvalo Sud da dovrši ročišta do 31. prosinca 2014.

Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju, kao sudsko tijelo UN-a, svoj je rad temeljio na suradnji s državama nastalima na području bivše Jugoslavije te na njihovoj spremnosti da se odricanjem dijela suvereniteta i aktivnom pomoći Sudu uključe u projekt međunarodnoga kaznenog sudstva.⁵ No isto tako Sudu se nije mogla povjeriti isključiva ovlast nad svim kršenjima međunarodnoga humanitarnog prava koja su počinjena na teritoriju bivše Jugoslavije, te je Vijeće sigurnosti 2003. donijelo Rezoluciju 1503, kojom je naložilo Sudu da sve optuženike nižega i srednjega ranga vrati u matičnu zemlju, gdje su im trebali suditi tamošnji sudovi.

Suradnja Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom

Temeljni izvor hrvatskoga prava koji se odnosi na suradnju s Međunarodnim kaznenim sudom jest *Ustavni zakon o suradnji Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom* donesen 26. travnja 1996.⁶ Slijedom toga Vlada RH osnovala je *Ured za suradnju s međunarodnim sudom pravde* kao središnje administrativno tijelo za poslove suradnje. Osnovan je i *Savjet za suradnju s Međunarodnim sudom*

¹ http://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_827_1993_en.pdf (10. 9. 2013).

² [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1503\(2003\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1503(2003)) (10. 9. 2013).

³ <http://www.icty.org/sid/11186> (10. 7. 2014).

⁴ Key Figures of the Cases, podatci ažurirani 2. lipnja 2014., <http://www.icty.org/sid/24> (10. 7. 2014).

⁵ Statut Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju, http://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_bcs.pdf (10. 9. 2013).

⁶ *Narodne novine* 32/96.

pravde i Međunarodnim kaznenim sudom kao tijelo koje daje mišljenja i prijedloge Vladi u poslovima suradnje, a Uredu za suradnju smjernice za rad. Sukladno navedenom Zakonu, u suradnji su sudjelovala i tijela i uredi državne uprave RH: Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo vanjskih poslova, sudovi i državna odvjetništva, Komisija za zatočene i nestale Vlade RH, Hrvatski državni arhiv i Hrvatski memorijalno dokumentacijski centar Domovinskog rata. U rad su također bile uključene ustanove koje ne pripadaju sustavu državnih tijela: Hrvatski informativni centar, Hrvatski helsinški odbor, Hrvatsko žrtvoslovno društvo, Hrvatski pravni centar, Medicinski centar za ljudska prava, Hrvatska udruga branitelja Domovinskog rata, Hrvatski Crveni križ i dr.⁷

Tijekom svoga djelovanja Međunarodni sud izradio je, ali i prikupio velik broj dokumenata i evidencija. Spisi i dokumenti arhiva MKSJ-a sastoje se od dokumenata u konvencionalnom i digitalnom obliku, a sadržavaju tisuće sati audiovizualnih zapisa, fizičkih predmeta (tvrdi diskovi računala, osobne stvari, streljivo...) i više od 5500 iskaza svjedoka koji imaju dokaznu vrijednost. Arhiv Međunarodnoga suda sadržava iznimno vrijedne podatke sa svih suđenja u MKSJ-u, dijelovi arhiva povjerljiva su karaktera, a države koje su dostavile dokumente dopustile su pristup tim dokumentima isključivo za potrebe MKSJ-a.

Reguliranje dostupnosti arhiva Međunarodnoga suda nakon prestanka njegova rada postavlja niz pitanja. Odsjek UN-a za vođenje arhiva i dokumentacije (United Nations Archives and Records Management Section UNARMS) radi na zaštiti i dostupnosti arhiva te je zadužen za nadgledanje strategije okončanja rada MKSJ-a za pitanje arhiva. Budući da je MKSJ pomoćno tijelo Savjeta sigurnosti UN-a, drži se da upravljanje arhivom i njegovo održavanje trebaju ostati u djelokrugu UN-a.

S početkom zatvaranja MKSJ-a nužno se određuje i politika arhiva, odnosno način čuvanja i dostupnosti građe. Visoki komesarijat UN-a za ljudska prava⁸ objavio je devet instrumenata za pružanje pomoći na području prava, a među njih spada i pitanje dostupnosti arhiva.⁹ Glavno težište stavljeno je na plan da se arhiv MKS-a za Jugoslaviju učini dostupnim u pravne i istraživačke svrhe. Donošenje odluka povezanih s pristupom arhivu otvara niz upita, npr. spadaju li određeni dokumenti u povjerljive te smiju li se objaviti, odnosno, smiju li se objaviti samo pod određenim uvjetima. Postoje stotine sati zapisa zatvorenih ili privatnih sjednica održanih na sudu, iskazi mnogih svjedoka dani pod mjerama zaštite te tisuće dru-

⁷ *Bijela knjiga Vlade Republike Hrvatske o suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom za kazneno djelo gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava na području bivše Jugoslavije od godine 1991.*, Zagreb 1999., 9–16.

⁸ Visoki komesarijat UN-a za ljudska prava utemeljen je 21. 12. 1993. radi zaštite ljudskih prava u svijetu. Sjedište mu je u Ženevi, a sastavni je dio Ureda generalnoga tajnika UN-a. <http://www.ohchr.org/EN/ABOUTUS/Pages/BriefHistory.aspx> (30. 6. 2014).

⁹ Visoki komesarijat UN-a za ljudska prava, *Annual report on the United Nations High Commissioner for Human Rights and Reports on the United Nations High Commissioner for Human Rights and Reports of the Office of the High Commissioner and the Secretary – General*. UN. Doc. A /HRC/12/19 (21. 8. 2009)

gih tajnih dokumenata. Postavlja se pitanje deklasifikacije¹⁰ tih dokumenata u budućnosti, kao i poštivanje sudskih naloga i postojećih sporazuma, čime bi neki materijali trebali biti dostupni samo za obitelj žrtava. Kriterij svakako mora podrazumijevati strogu zaštitu identiteta svjedoka, ali bi i trebao omogućiti pristup istraživačima. Dio arhiva odnosi se i na medicinsku dokumentaciju svjedoka, što naravno podrazumijeva dodatnu zaštitu. Također treba navesti da sve što se koristi na sudu podliježe pravilima dostupnosti, prema kojima se ograničava pristup povjerljivim dokumentima. Za taj je dio mjerodavno tužilaštvo Suda, koje skida oznaku povjerljivosti.¹¹ Međutim, neće sve informacije koje se šalju nacionalnim tužiteljima biti upotrijebljene za kazneno gonjenje. Postoji realna mogućnost neadekvatne uporabe informacija iz spisa koji nisu prošli sudski postupak i sadržavaju nepotkrijepljene dokaze, jer je riječ o navodima koji nikad nisu istraženi.

Vlada RH u suradnji s međunarodnim sudom pokrenula je postupak deklasifikacije dokumenata tijela državne uprave RH: Ministarstva obrane, Ministarstva pravosuđa, Ministarstva unutarnjih poslova i dr., koji su zatim isporučeni Sudu. Nakon 2000. Haškomu sudu dostavljeni su transkripti iz Ureda predsjednika dr. Franje Tuđmana s kojih prethodno nije skinuta oznaka državne ili službene tajne. U tom se doba javno govorilo o dostupnosti pojedinih transkripata, koji su lako pronalazili put do medija, ali i do Haškoga tužiteljstva.¹² Prema pisanjima tiska iz Ureda predsjednika haškim je istražiteljima predano 8000 stranica izvještajnih dokumenata (izlazni dokumenti iz Ureda predsjednika) i 4000 stranica transkripata. William Tomljanovich, djelatnik i svjedok Tužiteljstva, svjedočeći 18. siječnja 2006. na Haškom sudu potvrdio je da »Haško tužiteljstvo posjeduje točno 666 transkripata iz Ureda Predsjednika RH«. ¹³ Svi ti dokumenti imali su oznaku tajnosti, nisu bili deklasificirani i nisu prošli proceduru predaje službenih dokumenata Republike Hrvatske Haškomu tužiteljstvu, preko Vladina ureda za suradnju s Haagom. S obzirom na sve gore navedene činjenice, može se reći da je počinjeno kazneno djelo odavanja državne tajne.

Haško tužiteljstvo također je bilo dužno deklasificirati dokumente, jer je sva službena suradnja morala ići preko Vladina ureda za suradnju s Haagom. S tim

¹⁰ Postupak kojim se utvrđuje prestanak postojanja razloga zbog kojih je određeni podatak klasificiran odgovarajućim stupnjem tajnosti. Članak 2. Zakona o tajnosti podataka, *Narodne novine* 86/12.

¹¹ Pravne norme koje su službeno odnose na rad Međunarodnoga kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju jesu Rezolucija UN-a 827, Statutu MKSJ-a, <http://www.icty.org/sections/LegalLibrary/StatuteoftheTribunal> (10. 9. 2013), te Pravilnik o postupku i dokazima, <http://www.minoritycentre.org/sites/default/files/pravilnik-postupak-dokazi-mksj.pdf> (30. lipnja 2014). Vidi: Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava, *Narodne novine* 55/11.

¹² Tjednik *Nacional* objavio je transkripte iz Ureda predsjednika RH Franje Tuđmana u brojevima 231–238, 240, 243, 246, 251–253, 255, 256, 258, 259 (svi izašli 2000). Tjednik *Feral Tribune* objavio je transkripte Ureda predsjednika RH Franje Tuđmana u brojevima 762, 763, 766–778, 783–787 (svi izašli 2000); *Feral Tribune* objavio je i knjige, vidi: *Stenogrami o podjeli Bosne*, I–II (priredio Predrag Lucić); *Feral Tribune*, Split; Dani, Sarajevo 2005.

¹³ Stojan de Prato: »Sudsko vijeće očitalo bukvicu tužiteljstvu«, *Večernji list*, 19. 1. 2006., 4.

su se problemom suočili u sudskim procesima. Tako su svjedoci na suđenju tvrdili da je dostavljanje predsjedničkih transkripata tijekom 2000., kako medijima tako i Uredu haškoga tužitelja, kršenje tadašnjih hrvatskih zakona.¹⁴ Haško je tužiteljstvo taj prigovor pokušalo otkloniti na različite načine, tvrdeći među ostalim da je problem deklasifikacije unutarnja politička stvar Hrvatske te da je arhiv predsjednika Tuđmana učinjen javno dostupnim.¹⁵ Vlada RH deklasificirala je od 2001. do 2004. većinu dokumenata koje je tražilo Haško tužiteljstvo.

Haško je tužiteljstvo tezu o postojanju i ciljevima zajedničkoga zločinačkog pothvata za vojno-redarstvene operacije Oluja, temeljilo na dostavljenim predsjedničkim transkriptima (Brijunskim transkriptima). Brijunski transkripti navodni su zapisnik tonskih zapisa ključnih dijelova razgovora sa sastanka hrvatskoga vojnog i političkog vrha 31. srpnja 1995., uoči same operacije. Za Brijunske transkripte hrvatska javnost nije čula sve do 2003., kad ih je u svojoj obrani koristio Slobodan Milošević, odnosno u protuispitivanju svjedoka tužiteljstva, bivšega američkog veleposlanika u RH Petera Galbraitha.

Vlada RH deklasificirala je transkripte (Brijunske) i odobrila njihovu uporabu pod pritiskom Haaga 2005.

U odgovoru hrvatske Vlade od 2003. na pitanje saborskoga zastupnika Joška Kontića, kojega je zanimalo koje je dokumente, kad i pod kojim predmetima istrage Vlada dostavila Haškomu sudu, navodi se da su od travnja 2000. dostavljeni dokumenti koji se odnose na zločine nad Hrvatima počinjene tijekom agresije na Hrvatsku, na operacije Medački džep, Bljesak i Oluja te na rat u BiH. Dostavljeni su i transkripti razgovora koji su o tim događajima vođeni u Uredu predsjednika Republike Franje Tuđmana (sa svih dokumenata prethodno je skinuta oznaka tajnosti).¹⁶

U svezi s ratom u BiH hrvatska je vlada predala dokumente Hrvatskoga vijeća obrane (HVO), Hrvatske izvještajne službe (HIS), Sigurnosno-informativne službe (SIS) i Ministarstva obrane RH (MORH), među kojima su vojne zapovijedi i izvješća različitih vojnih postrojbi, dokumentacija Vojske Republike Srpske, osobni dosjei te zapisnici o obavijesnim i presretanim razgovorima.¹⁷

Istražiteljima Haškoga suda omogućen je i pristup u Hrvatski državni arhiv, u kojem su 2000. pohranjeni dokumenti o ratnim operacijama u BiH.

¹⁴ U predmetu protiv Mladena Naletilića Tute, 2002., svjedočenje Milana Kovača, http://www.icty.org/x/cases/naletilic_martinovic/trans/en/020513ED.htm (7. 7. 2014).

¹⁵ Svjedočenje Milana Kovača u predmetu (IT-98-34) 13–14. 5. 2002., http://www.icty.org/case/naletilic_martinovic/4 (7. 7. 2014).

¹⁶ Marijan Lipovac: »Haagu dostavljeni i transkripti Tuđmanovih razgovora«, *Vjesnik*, 20. 2. 2003., 3. *Narodne novine*, 79/07.

¹⁷ Miroslav Tuđman: »Hrvatski scenaristi haških optužnica«, *Informacijski rat protiv oslobodilačke operacije 'Oluja'*, Zagreb : UHIP, 2008., 87–113. Vidi: Marijan Lipovac: »Haagu dostavljeni i transkripti Tuđmanovih razgovora«, *Vjesnik*, 20. 2. 2003., 3.

Od dokumenata povezanih s operacijama Medački džep, Bljesak i Oluja predani su zakoni, uredbe i drugi propisi koji se odnose na djelatnost Hrvatske vojske, vojna izvješća, zapovijedi, ratni dnevници i dokumenti MUP-a.

Pitanje dostupnosti transkripta aktualno je i otvara niz pitanja i rasprava. U Republici Hrvatskoj doneseni su propisi koji uređuju dostupnost informacija u posjedu tijela javne vlasti te zaštitu osobnih i povjerljivih podataka. Zakon o tajnosti podataka¹⁸ uređuje pitanja nadzora nad provedbom zaštite tajnih podataka i propisuje uvođenje Uvjerenja o sigurnosnoj provjeri (Certifikata), kojim se omogućuje rukovanje i pristup dokumentima koji imaju oznaku tajnosti. Stjecanjem Certifikata, u skladu sa Zakonom, trebao bi biti omogućen uvid u takvu vrstu dokumentacije. Prema tomu Zakonu svaki vlasnik podataka (u ovom slučaju Ured predsjednika op. a.) obavezan je trajno procjenjivati stupanj tajnosti klasificiranoga podatka i izraditi periodičnu procjenu na temelju koje se može promijeniti stupanj tajnosti ili izvršiti deklasifikacija podatka. Konkretno, po tom Zakonu za državnu bi se tajnu periodična procjena mijenjanja stupnja tajnosti trebala provoditi svakih pet godina.¹⁹ No s obzirom na iskustva u nekim slučajevima, pokazuje se suprotno. Već godinama se prigodničarski (što je bio slučaj s obilježavanjem dvadesetogodišnjice okupacije Vukovara) u medijima ekskluzivno objavljuju dijelovi transkripta, kojih je vjerodostojnost upitna, kao i namjera objavljivanja, a sve pod tvrdnjom »da bi saznali punu istinu o padu Vukovara«. Tako je u nekim medijima sugerirano da je hrvatsko vodstvo iz 1991. praktično onemogućilo deblokadu Vukovara. Da bi se objektivno i znanstveno odgovorilo takvim napisima, potreban je uvid u arhivsko gradivo iz Ureda predsjednika. U navedenom se slučaju uvidom u transkripte iz Ureda predsjednika, odnosno u sadržaj povijesnih, cjelovito prikazanih izvora, pokazalo da se o obrani Vukovara razmišljalo i raspravljalo danonoćno, da su u raspravama sudjelovali visoki časnici HV-a i vladini dužnosnici, što je suprotno prikazima nekih medija.²⁰

U tom bi svjetlu deklasifikacijom trebalo omogućiti pristup dijelu dokumenata, upravo stoga što su još 2000. ti dokumenti, protivno *Zakonu o arhivskom gradivu i arhivima* i *Zakonu o tajnosti podataka*, bili dostupni medijima.²¹

¹⁸ *Narodne novine*, 79/07.

¹⁹ Zakon o tajnosti podataka, čl. 14.: Za vrijeme važenja stupnja tajnosti podatka, vlasnik podatka obavezan je trajno procjenjivati stupanj tajnosti klasificiranog podatka i izraditi periodičnu procjenu, na temelju koje se može promijeniti stupanj tajnosti ili izvršiti deklasifikacija podatka. Periodična procjena provodi se:

- za stupanj tajnosti »vrlo tajno« najmanje jednom u 5 godina,
- za stupanj tajnosti »tajno« najmanje jednom u 4 godine,
- za stupanj tajnosti »povjerljivo« najmanje jednom u 3 godine,
- za stupanj tajnosti »ograničeno« najmanje jednom u 2 godine.

Narodne novine, 79/07.

²⁰ Ante Nazor: »Stav novinara ili dezinformiranje javnosti?«, <http://www.dnevno.hr/kolumne/ante-nazor/43312-stav-novinara-ili-dezinformiranje-javnosti.html> (3. 7. 2014).

²¹ Zakon o arhivskom gradivu i arhivima (NN 105/97), Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o arhivskom gradivu i arhivima (NN 64/00), Zakon o tajnosti podataka (NN 79/07).

Jedan od zanimljivih slučajeva u radu Suda i pitanju dostupnosti dokumenata jest slučaj glasnogovornice Ureda tužitelja Haškoga suda Florence Hartmann. Posebno imenovano sudsko vijeće Suda u Haagu osudilo je Florence Hartmann zbog nepoštivanja suda, odnosno objavljivanja povjerljivih informacija u svojoj knjizi *Mir i kazna*.²² Nekadašnja glasnogovornica u svojoj je knjizi naime otkrila sadržaj dviju odluka žalbenoga vijeća iz slučaja Milošević koje su klasificirane kao povjerljive odluke. To se odnosilo na transkripte Vrhovnoga saveta odbrane Savezne Republike Jugoslavije, koje je sudu predala Srbija. Na sjednicama Vrhovnoga saveta odbrane SRJ posebno istaknute uloge imali su predsjednik Srbije Slobodan Milošević, predsjednik Crne Gore Momir Bulatović i načelnik Generalštaba Vojske Jugoslavije Momčilo Perišić. Srbija je tražila zaštitu informacija bitnih za nacionalnu sigurnost, tražeći pravo da se u transkriptima Vrhovnoga saveta odbrane SRJ takve informacije redigiraju. Nakon presude Međunarodnoga suda u slučaju Bosne i Hercegovine protiv Srbije, prema kojoj Srbija nije odgovorna za genocid u Srebrenici, buknuła je afera »zacrnjivanja« transkripata Vrhovnoga saveta odbrane. Florence Hartmann pozivala se upravo na interese pravde tvrdeći da transkripti Vrhovnoga saveta odbrane nikad nisu ni smjeli biti predmet odluke o povjerljivosti, jer upravo oni pokazuju da je Vrhovni savet odbrane sudjelovao u kontroli operacije zauzimanja Srebrenice, pa je u interesu pravde da budu javni. Neovisno o tom Florence je Hartmann osuđena.²³

Obrana generala Gotovine tražila je transkript 41. proširene sjednice Vrhovnoga saveta odbrane Jugoslavije – održane 14. kolovoza 1995. u Beogradu, neposredno nakon završetka operacije Oluje – koja dokazuje da je naredbu za evakuaciju stanovništva Republike Srpske Krajine donijelo srpsko političko vodstvo. Žalbeno je vijeće to odbio uz obrazloženje da nije sigurno da bi ti dokazi imali odlučujuću ulogu u zaključcima Sudskog vijeća.²⁴

Sudsko vijeće Haškoga suda skinulo je 2011. oznaku tajnosti s dokumenata Vrhovnoga saveta odbrane SRJ. Dokumenti su kao dokazni materijal korišteni i u sudskom procesu protiv Momčila Perišića.²⁵ Među dokumentima s kojih je skinuta oznaka tajnosti nalazi se i velik broj dokaza koje je od Haškoga suda tražila BiH kako bi ih priložila kao dokaze u tužbi protiv Srbije za genocid. Dijelovi zapisnika sa sjednica Vrhovnoga saveta odbrane SRJ mogu potvrditi da je Vojska Republike Srpske bila pod direktnom kontrolom Beograda te da je postojala efektivna kontrola vlasti Srbije nad Republikom Srpskom.

²² Florence Hartmann: *Mir i kazna*, Zagreb 2007.

²³ http://www.icty.org/x/cases/contempt_hartmann/cis/en/cis_hartmann_en.pdf (9. 9. 2013).

²⁴ Decision on Ante Gotovina's application for an order pursuant to rule 54 bis directing the Government of the Republic of Serbia to produce documents, <http://www.icty.org/x/cases/gotovina/acdec/en/110719.pdf> (9. 7. 2014).

²⁵ Case information sheet, http://www.icty.org/x/cases/perisic/cis/en/cis_perisic_en.pdf (9. 7. 2014).

Struktura dokumenata i njihova zaštita

Prije pitanja koja se odnose na osiguranje pristupa spisima i dokumentaciji MKSJ-a mora osigurati odgovarajuće načine čuvanja i pripreme za prijenos dokumentacije institucijama koje će sa završetkom rada suda to zahtijevati. Tako se provode programi rada koji zahtijevaju identifikaciju dokumentacije nastale radom Međunarodnoga suda te njezino vrednovanje. Bitno je osigurati da dokumentacija Međunarodnoga suda bude sustavno i dosljedno vrednovana, imajući u vidu potrebe i interese različitih pojedinaca i organizacija kojima je pristup dokumentaciji potreban sada ili onima kojima će pristup biti potreban ili će ga željeti u budućnosti. Nije neophodno, a niti moguće trajno čuvati ili očuvati sve spise Međunarodnoga suda.²⁶ Naime, iako su imali veliki značenje tijekom postojanja Suda, mnogi administrativni dokumenti (dokumenti nastali zbog operativnih potreba Suda) neće imati dugoročnu vrijednost. Međutim, izuzevši administrativne dokumente, dokumentacija sudskih spisa trajno se čuvaju kao arhiv Međunarodnoga kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju, pa je nužno da ti spisi budu fizički zaštićeni te da se osigura njihova dostupnost i upotrebljivost u budućnosti.

U dosadašnjem radu Međunarodni sud osigurao je pohranu i pristup arhivskomu gradivu. Arhiv Međunarodnoga suda pokrenuo je proces digitalizacije dokumentacije, što je omogućilo zaštitu arhivskoga gradiva, ali i njegovu dostupnost. Projekt digitalizacije audiovizualnih snimaka sudskih postupaka, poboljšanje indeksa i kataloga za određene zbirke spisa i dokumentaciju nuždan je u procesu olakšavanja pristupa i pretraživanja dokumenata, isto kao što je nužno voditi računa da najvažnije informacije u svezi sa sadržajem dokumentacije budu u kontekstu u kojem su stvoreni. Kako bi olakšao pristup javnim spisima i dokumentaciji, Međunarodni je kazneni sud na svojoj službenoj internetskoj stranici postavio u prosincu 2008. novi ažurirani dio s *online* bazom podataka, koja sadržava više od 150 000 sudskih spisa, od prvoga sudskog podneska na Međunarodnom sudu 1994. do danas. No bazu podataka čine samo javni podnesci, jer povjerljivi sudski podnesci nisu uvršteni. Ta obimna dokumentacija predstavlja istraživačima nezaobilazan i bitan izvor.²⁷

Baza suda pruža zapise u video i audioobliku, no njezino pretraživanje ipak zahtijeva određeni stupanj poznavanja predmeta, jer ona nije osmišljena za širu javnost. U bazi podataka nalaze se klasificirani dokumenti podijeljeni na: dokazni materijal, presude, potvrde optužnice, odluke, zahtjeve, transkripte i izjave svjedoka. Treba napomenuti da dokumenti koji se mogu naći u bazi podataka ne predstavljaju službeni arhiv MKSJ-a.

Na internetskim stranicama Haškoga suda, u bazi podataka, omogućen je pristup transkriptima na engleskom, francuskom i, kako je Haški sud naveo, »bosanskom / hrvatskom / srpskom«.²⁸

²⁶ Elizabeth Emmerson: »Kako na najbolji mogući način očuvati spise i dokumentaciju Međunarodnog kaznenog suda za Jugoslaviju«, *Procjena nasljeđa MKSJ Zbornik radova sa konferencije Procjena nasljeđa MKSJ*, 2010; 98–99.

²⁷ <http://icr.icty.org/bcs/> (11. 9. 2013).

²⁸ Isto.

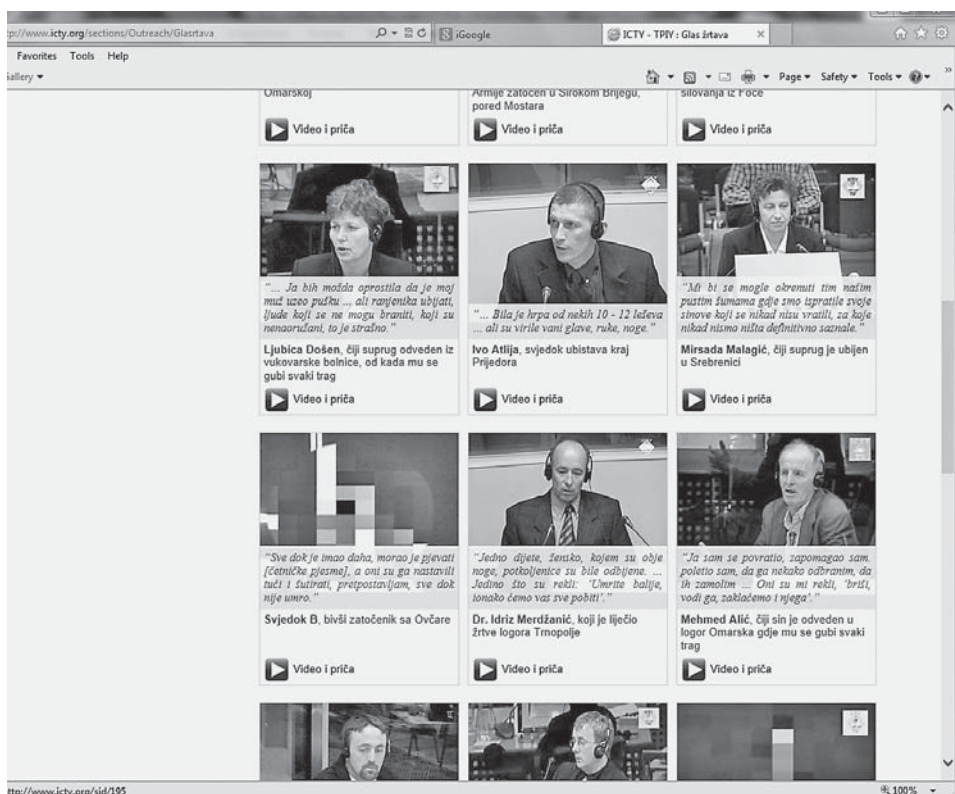
Treba napomenuti da je na Haškom sudu uveden jezični hibrid, BHS-jezik, odnosno bosansko-hrvatsko-srpski jezik. Protiv nepriznavanja različitosti jezika i prisiljavanja optuženika da se služe takvim jezičnim hibridom javno je prosvjedovao Vojislav Šešelj, a zahtjev mu je 2004. odbijen uz obrazloženje:

»inzistiranje optuženoga na postojanju srpskoga kao posebnoga jezika nema realnu podlogu. U jezikoslovnom smislu srpskohrvatski jezik ne može se razdvojiti na dva ili više jezika. Iako nacionalisti kao što je optuženi mogu inzistirati na uporabi »srpskoga« ili »hrvatskoga« ili »bosanskoga« jezika, to su samo različite oznake koje se daju istomu članu južnoslavenskog ogranka indoeuropske jezične porodice. Razlike u pisanju, sintaksi i izgovoru nisu dovoljne da bi se »srpski«, »hrvatski« i »bosanski« tretirali kao odvojeni jezici. Svaka možebitna autonomija koja zaista postoji između tih »različitih jezika«, potječe od ideoloških i političkih vrijednosti koje su sa znanstvenoga, jezikoslovnog stajališta, bezvrijedne.«²⁹

Dokumenti i tekstovi koji izvještavaju o radu Haškoga suda, a koji se nalaze na njegovim mrežnim stranicama pisani su najčešće na ijekavskoj srpskoj inačici. Moguće su i druge kombinacije, a nalaze se pod oznakom BHS.

Baza dokumenta, <http://icr.icty.org/bcs/> (11. 9. 2013).

²⁹ <http://www.icty.org/cases/party/774/4> (11. 9. 2013), vidi: Mario Grčević: »Poteškoće u priznavanju hrvatskog jezika u inozemstvu«, *Jezik* god. 55. br 5., 190–191.

Baza video zapisa (Glas žrtava), <http://www.icty.org/sid/105> (11. 9. 2013).

Treba napomenuti da je Republika Hrvatska tijekom i nakon završetka rata dostavila Haškomu sudu dokaze o zločinima u Vukovaru, Iloku, Berku, Tovarniku, Bapskoj, Lovasu, Četekovcima, Kusunjama, Voćinu, Nadinu, Škabrnji i Dubrovniku. Suradujući s ekspertnom skupinom Vijeća sigurnosti te dostavljajući u pisanim ili snimljenim (video) materijalima svjedočanstva i druge dokaze o zločinima, žrtvama i zločincima, stvorena je vrijedna dokumentacija.

Za istraživače je bitno navesti da su dokumenti koji sadržavaju podatke o zločinima te vojnom i političkom djelovanju na prostoru Hrvatske za Domovinskoga rata povezani s pojedinim predmetima—optuženicima. Predmeti su strukturirani tako da daju prikaz lokacija koje su povezane sa slučajem. Od posebnoga su značenja predmeti i slučajevi: Slobodna Miloševića (lokacije povezane s predmetom: Beli Manastir, Benkovac, Dubrovnik, Erdut, Hrvatska Dubica, Knin, Lovas, Plitvička Jezera, Rakovica, Saborsko, Škabrnja, Tovarnik, Trpinja, Voćin, Vukovar), Milana Martića (lokacije povezane s predmetom: Benkovac, Biskupija, Hrvatska Dubica, Knin, Kijevo, Plitvička Jezera, Saborsko, Škabrnja, Zagreb), Milana

Babića (lokacije povezane s predmetom: Hrvatska Dubica, Knin, Plitvička Jezera, Rakovica, Saborsko, Škabrnja), Momčila Perišića (lokacija povezana s predmetom: Zagreb), Miodraga Jokića (lokacija povezana s predmetom: Dubrovnik), Vladimira Kovačevića (lokacija povezana s predmetom: Dubrovnik), Pavla Strugara (lokacija povezana s predmetom: Dubrovnik), Jovice Stanišića (lokacije povezane s predmetom: Benkovac, Erdut, Hrvatska Dubica, Plitvička Jezera, Rakovica, Saborsko, Škabrnja, Trpinja, Vukovar), Franka Simatovića (lokacije povezane s predmetom: Benkovac, Erdut, Hrvatska Dubica, Plitvička Jezera, Rakovica, Saborsko, Škabrnja, Trpinja, Vukovar), Mile Mrkšića (lokacija povezana s predmetom: Vukovar), Veselina Šljivančanina (lokacija povezana s predmetom: Vukovar) i Miroslava Radića (lokacija povezana s predmetom: Vukovar).

Bitan dio dokumentacije nastao je i radom obrane hrvatskih generala Ivana Čermaka, Ante Gotovine i Mladena Markača, a sadržava dokumente srpske i hrvatske provenijencije, izvorne dokumente vojne i civilne provenijencije »Republike Srpske Krajine«, dokumentaciju nastalu radom hrvatskih vojnih i civilnih institucija, vojne zemljovide, videozapise i tiskovine.

Dokumentacija koja se odnosi na Hrvate u Bosni i Hercegovini povezana je sa slučajevima: Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića i Valentina Čorka, kao i sa slučajevima Tihomira Blaškića, Daria Kordića, Ivica Rajića, Maria Čerkeza, Mladena Naletilića, Miroslava Brala, Vinka Martinovića, Ante Furundžije, Zorana Kupreškića, Vlade Kupreškića, Drage Josipovića, Dragana Papića, Pere Skopljaka, Vladimira Šantića, Berislava Pušića, Zlatka Aleksovskog i Zdravka Mučića.³⁰

Dokumentacija nastala tužbom Hrvatske protiv Srbije za genocid i srpskom protutužbom

Hrvatska je 2. srpnja 1999. podnijela tužbu protiv Srbije za genocid zbog kršenja UN-ove Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida počinjenih tijekom Domovinskoga rata (1991–1995). Međunarodni sud pravde u Haagu 18. studenoga 2008. proglasio se mjerodavnim za tužbu. Bitan prinos istraživanju suvremene povijesti te jedna od vrijednosti koje će ostati nakon suđenja u tužbi Hrvatske protiv Srbije bit će i oko 5000 stranica dokaza o stradavanju žrtava u Domovinskom ratu. U hrvatskoj se tužbi, među ostalim, navodi da je »izravno nadzirući aktivnosti svojih oružanih snaga, obavještajnih agenta, i različitih paravojnih skupina, na teritoriju Hrvatske, u regiji Knina, istočnoj i zapadnoj Slavoniji, i Dalmaciji« Srbija odgovorna za »etničko čišćenje« počinjeno protiv hrvatskih građana, »kao oblik genocida koji je rezultirao time da je veliki broj hrvatskih građana raseljen, ubijen, mučen ili nezakonito zatočen, kao i za razaranje imovine širokih razmjera.«³¹ Nadalje, Hrvatska traži od Srbije da kazni sve počinitelje genocida koji

³⁰ <http://www.icty.org/sections/Predmeti/Spisakpresuda> (11. 9. 2013).

³¹ <http://www.icj-cij.org/docket/files/118/14522.pdf> (2. 4. 2014).

se nalaze pod njezinom jurisdikcijom, da se sazna istina o nestalim hrvatskim državljanima, kojih je prema tadašnjim podatcima bilo još 1419, da se vrate kulturna dobra oteta u tom razdoblju te da se u najširem smislu nadoknadi šteta RH i pojedincima. Prema hrvatskoj tužbi tijekom četiriju ratnih godina počinjeno je djelo genocida etničkim čišćenjem hrvatskih stanovnika, odnosno njihovim raseljavanjem, te ubojstvom 10 572 osobe, a zlostavljanjem i bespravnim zatočenjima više od 7000.

Sadržaj tužbe, koja u proceduri Međunarodnoga suda pravde nosi naziv Memorijal, bio je povjerljiv sve do početka usmene rasprave. Memorijal, koji je hrvatska Vlada predala Sudu 2001., sastoji se od šest svezaka. Svezak 1 sadržava glavni tekst Memorijala, dok svesci 2–6 sadržavaju popratne materijale, koji donose iskaze svjedoka, zaplijenjenu dokumentaciju, zemljovide, fotografije te različite nacionalne i međunarodne pravne i političke dokumente i izvješća.³² Svezak 5 sadržava i dodatke koji obuhvaćaju kronologiju događaja, svjedočanstva sudionika, analizu srpskih paravojnih postrojbi, popis logora te transkript teksta dokumentarnoga filma, koji je također dio Memorijala.³³ Svezak 6 sadržava popis nestalih i zatočenih. Hrvatski su stručnjaci u jednom svesku sabrali dokaze o počinjenom genocidu na području istočne Slavonije, a u drugom na području zapadne Slavonije, Banovine, Korduna, Like i Dalmacije. Kao primjer genocida u tužbi je posebno obrađena istočna Slavonija, od Iloka preko Vukovara, Lovasa i Sarvaša, kao klasičan primjer etničkoga čišćenja. Istočna Slavonija čini središnji dio tužbe, jer je na njezinu području bilo vrlo jasno djelovanje JNA, djelovanje s teritorija SRJ te djelovanje paravojnih postrojbi.³⁴ U Memorijalu su obrađeni i zločini u zapadnoj Slavoniji, Banovini, Kordunu, Lici i Dalmaciji kako bi se pokazalo da je u svim hrvatskim napadnutim regijama postojao isti obrazac zločina. Hrvatski tim prikupio je više od 33 000 dokumenata, više od 2000 iskaza svjedoka, obrađeno je oko 1200 civilnih i vojnih članaka, pregledano 200 knjiga i 120 video i audiokaseta. U obradbi su prikupljeni podatci o identificiranim poginulim (10 572), nestalim (1419) i zatočenim osobama (7624).³⁵

Srbijanska je vlada na tu tužbu odgovorila u siječnju 2010. podizanjem protutužbe za genocid protiv Hrvatske pred istim sudom. Srpska protutužba, tj. **protumemorijal** bio je povjerljiv do završetka glavne rasprave 1. travnja 2014. Srpski **protumemorijal** na oko 1700 stranica bavi se odgovorom na hrvatsku tužbu i argumentacijom protutužbe koja Hrvatsku tereti za genocid počinjen nad Srbima tijekom Oluje. U protutužbi se analiziraju dokazi hrvatske tužbe te se daje vlastiti prikaz povijesnoga i političkoga konteksta događaja u Hrvatskoj. Tužba prikazuje, kako se navodi, dokaze da su zločini počinjeni u Oluji »uvod u konačno rješenje srpskoga pitanja«. Uz svezak u kojem se obrazlaže protutužba i odgovor na hrva-

³² <http://www.icj-cij.org/docket/files/118/18172.pdf> (2. 4. 2014).

³³ <http://www.icj-cij.org/docket/files/118/18184.pdf> (2. 4. 2014).

³⁴ <http://www.icj-cij.org/docket/files/118/18186.pdf> (2. 4. 2014).

³⁵ <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=1&case=118&code=cry&p3=1> (2. 4. 2014).

tsku tužbu, u još četiri sveska iznose se dokazi i drugi dokumentni te povijesni okvir protutužbe. Četvrti svezak posvećen je dokazima o zločinima počinjenima tijekom Oluje, a u petom je popis od šest tisuća Srba za koje srpska strana tvrdi da su ubijeni ili nestali tijekom »hrvatskoga građanskog rata«.³⁶

Hrvatska je 2010. na srpsku protutužbu predala odgovor koji ima oko 2000 stranica. Uz dio koji se odnosi na pravnu argumentaciju bitan je i dodatak koji sadržava izjave svjedoka, podatke o zatočenim, nestalim i ekshumiranim osobama, vojne dokumente, spise kaznenih progona te dokumente UN-a. Rasprava pred Međunarodnim sudom pravde završila je 1. travnja 2014. Dokumenti na kojima se bazirala tužba Republike Hrvatske protiv Republike Srbije objavljenja je na internetskoj stranici Međunarodnoga suda pravde, što omogućuje dostupnost i uvid u spomenute sadržaje.

Smještaj arhiva Međunarodnoga kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju

Sud velikom brzinom širi obim dokumenata dostupnih na internetu, tako da fizički pristup dokumentima postaje manje bitan. Težište je stoga stavljeno na očuvanje arhiva radi njegove buduće dostupnosti u digitalnom obliku, što je iznimno skup i tehnički složen poduhvat. Većina sudskih postupaka zabilježena je u digitalnom formatu, a očekuje se da bi arhiv suda trebao imati oko jedan zetabajt (što je jednako milijardi terabajta) digitaliziranih audio i videozapisa. Iako se u doba jake informacijske tehnologije može činiti da fizička lokacija spisa i dokaznih materijala ima sekundarno značenje u odnosu na brižljivost i preciznost s kojima se takvo gradivo digitalizira, indeksira i arhivira, ipak bitnu ulogu ima njegov smještaj i upravljanje njime. Jedno od pitanja MKSJ-a jest i **budućnost arhiva**, odnosno gdje pohraniti građu (originale i preslike) i kako njome upravljati. Oko smještaja arhiva bilo je više prijedloga, a uglavnom su se odnosili na prostor bivše Jugoslavije. Gledajući na to s pozicija arhivske struke, arhiv nije moguće odvojiti i pohraniti ga na različitim odredištima, jer on mora ostati cjelovit. Arhiv MKSJ-a ostat će u vlasništvu i pod fizičkim nadzorom Ujedinjenih naroda i bit će smješten na jednom mjestu. Potrebno je također naglasiti da neovisno o mogućem smještaju arhiv mora biti dostupan za sve istraživače.

Zaključak

Gledajući zaključno na rad Suda, najbolje ga je definirati Statutom Međunarodnoga kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju, gdje se navodi da je on osnovan radi »kaznenoga progona osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnoga humanitarnog prava počinjena na teritoriju bivše Jugoslavije od 1991«. Tim člankom definirana je njegova primarna uloga o uspostaviti osobne kaznene odgovornosti optuženih pred sudom. No Međunarodni sud ima i drugu ulogu, koja se također navodi u Statutu, a govori da: »činjenice utvrđene pred Sudom predstavljaju dio

³⁶ <http://www.icj-cij.org/docket/files/118/18188.pdf> (2. 4. 2014).

povijesnih zapisa o tom što se dogodilo u vrijeme ratova na Balkanu, i kao takve igraju ključnu ulogu u rješavanju prošlosti, jednom od ključnih izazova za društva koja izlaze iz ratnih sukoba.«³⁷

Ono što se sa sigurnošću može zaključiti jest da će obimna dokumentacija koja se nalazi u Haagu imati ogroman utjecaj na rad povjesničara i drugih istraživača. Arhivsko gradivo Međunarodnoga suda za bivšu Jugoslaviju predstavlja važan izvor, jer toliko arhivskoga gradiva različite provenijencije svaka država pojedinačno nije mogla prikupiti, a i sve je više toga javnosti i znanstvenicima dostupno preko *online* baze podataka MKSJ-a. Može se ustvrditi da je arhiv najdragocjenija ostavština Međunarodnoga suda jer sadržava neprocjenjive podatke sa svih sudjenja na Međunarodnom sudu, tj. veliki broj dokumenata, informacija, dosjea i sličnoga gradiva neophodnoga za utvrđivanje okolnosti u kojima su počinjeni ratni zločini. Zaključno gledajući, utvrđivanje činjenica jedna je od svrha sudskih postupaka koji su provedeni nakon masovnih kršenja ljudskih prava, pa u tom smislu arhiv zauzima bitnu ulogu. Tijekom vremena nužno je postići otvorenost i pristupačnost arhiva, uključujući i transparentan proces deklasifikacije. Potrebno je zaštititi i izvornike radi, kao što je već prije rečeno, osobne sigurnosti svjedoka. Također je nužno pripremiti digitalne zapise radi buduće migracije i pohrane u sustav ustanova koje bi ih mogle primiti.

Summary

ARCHIVES OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT IN THE HAGUE, ITS IMPORTANCE AND AVAILABILITY TO THE ARCHIVISTS AND RESEARCHERS

The International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the former Yugoslavia since 1991 (better known as the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia or ICTY) was established in 1993 by the resolution of the United Nations Security Council. In the course of its work, the International Court issued as well as gathered a large number of documents and records. The writings and documents of the Court's Archives consist of conventional and digital documents and contain thousands of hours of audio and video recordings, physical objects, as well as more than 5500 statements of witnesses whose testimonies were accepted as evidence. The Archives of the International Court also contain the extremely valuable information from all the trials at the ICTY. Certain sections of the Archives are confidential and access to these documents was limited solely to the International Court by the countries which presen-

³⁷ Statut Međunarodnoga kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju, <http://www.icty.org/sections/LegalLibrary/StatuteoftheTribunal> (10. 9. 2013).

ted those documents to the Court. Since the Court has stopped working, many problems have arisen regarding the regulation of the accessibility of the Court's archives. The United Nations Department of Archives and Documentation (UNARMS) deals with the protection and the accessibility of the archives. It is also in charge of supervision of the task completion strategy for the issue of archives of the International Court. Simultaneously with the beginning of process of closing the International Court, the politics of the archives were determined i.e. the methods of its maintenance and accessibility. The UN High Committee for Human Rights published nine instruments for providing assistance in the area of rights, among which is also the matter of archive accessibility. The most important issue was making the ICTY's archives available for research and for legal purposes. Numerous questions arise from the decisions made regarding the archive accessibility and from the decision whether certain documents may be published and under what circumstances. In the course of its work, the International Court provided the preservation and accessibility of the archives. The Archives of the International Court started the digitalization process, ensuring the protection of the archives as well as its accessibility. In December 2008, the International Court posted on its official web page a newly updated page containing the database with over 150 000 court documents. The extensive documentation available through the online database represents a crucial resource for numerous researchers. The International Court of Justice (ICJ) in The Hague published documents such as the contents of the Croatian claim against Serbia for the genocide committed during the Homeland War, the contents of the Serbian counterclaim and a series of documents through which both sides responded to arguments and evidence from the opposing side.

Keywords: the archive of the International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the Former Yugoslavia since 1991, the availability of the documents, International criminal court data base, Homeland war